

Sylabus PSY170 Náhradní rodinná péče

Jarní semestr 2010

Vyučující: Mgr. Petra Kočí, Mgr. Jitka Doleží

Cílem předmětu je předat studentům základní psychologické souvislosti života dětí mimo vlastní rodinu, zmapovat problémy těchto dětí v raném věku i v dospělosti, poukázat na možnosti a způsoby, jakými psycholog může v oblasti náhradní rodinné péče odborně pracovat jak s dětmi samotnými, tak i se zájemci o přijetí dítěte do osvojení nebo pěstounské péče a samozřejmě s náhradními rodinami.

Interaktivní výuka umožňuje studentům pochopit důležité souvislosti mezi biologickou rodinou, dítětem, ústavní výchovou, rolí státu, zájemci o přijetí dítěte a náhradní rodinou.

Výuka je koncipována jako seminář, který má dvě části: teoretickou a zážitkovou.

Pozvaní hosté, odborníci z praxe přináší své profesní a osobní zkušenosti stejně jako rodina s dětmi v náhradní rodinné péči.

Osnova:

1. Úvod, seznámení, motivace a očekávání studentů.
2. Právní souvislosti a typy náhradí rodinné péče (NRP), instituce zabývající se NRP (orgány státní správy, neziskové organizace) a jejich spolupráce, osvojení a pěstounská péče – specifika, rozdíly a trendy, zkušenosti, problémy atd.
3. Porucha attachmentu – základní citová vazba mezi matkou (pečující osobou) a dítětem a její narušení v důsledku odebrání dítěte z biologické rodiny, opuštění dítěte a ústavní výchova – film „Sedem magických roků“. Projevy této poruchy, vyskytující se problémy a potřeby dítěte v novém vztahu.
4. Proces zprostředkování náhradní rodinné péče budoucím osvojitelům a pěstounům. Práce psychologa v NRP, ve státních institucích a neziskových organizacích.
5. Citová deprivace a její projevy, psychické trauma, adaptace v nové rodině, navazování vztahů s novou rodinou, nejčastější problémy na straně dítěte a rodičů, problémy přijatých dětí ve škole.
6. Zkušenosti z praxe – rodina s přijatými dětmi.
7. Práce s dospělými, kteří vyrostli v ústavní péči (domy na půli cesty) – témata, osobní problémy, jejich charakteristiky a způsoby, jak jim pomoci.
8. Identita přijatého dítěte – minulost, kořeny, původní rodina, jeho místo ve světě, kam patří, čím se odlišuje, „kniha života“. Přístup náhradní rodiny k osobní historii dítěte, komunikace s dítětem o jeho původu – kdy a jak, příklady z praxe.
9. Zkušenosti z praxe – ředitelka DD Boskovice Mgr. Jarmila Štůlová.

10. Výchova etnický odlišného dítěte v NRP – psychologické souvislosti, brainstorming o pozitivních a negativních.
11. Příprava celé rodiny na příchod dítěte – nového člena rodiny. Práce s párem v rámci služeb poskytovaných neziskovými organizacemi a státními institucemi, možnosti práce s biologickými dětmi – příprava na příchod budoucího sourozence.
12. Zkušenosti z praxe – Mgr. Milan Tělupil, psycholog SOS vesničky Brno – Medlánky.
13. Závěrečné shrnutí kurzu.

Podmínky pro absolvování předmětu:

1. Předmět je ukončen znalostním kolokviem (představuje 25% celkové známky).
2. Zpracování příspěvku k probíraným tématům a prezentace v teoretické části výuky (25% celkové známky).
3. Zpracování zadané kasuistiky v rámci výuky (25% celkové známky).
4. Závěrečná seminární práce v rozsahu 3 normostran (25% celkové známky) - studenti si mohou vybrat ze dvou variant:
  - a) esej týkající se některého z témat nebo dílčích otázek, které jsou v průběhu výuky prezentovány s použitím odborné literatury nebo
  - b) úvaha nad NRP ve vztahu k sobě (např.: „Já jako rodič přijatého dítěte“, „Já jako psycholog v NRP“); téma, které se mě osobně dotklo a proč.
5. 85% účast na seminářích (celkem 11 setkání ze 13).

Doporučená literatura:

Archerová, Caroline. *Dítě v náhradní rodině: nejčastější problémy při výchově mladších dětí v náhradní rodině*. Praha: Portál, 2001.

Biehal N., Wade J. (2000). Going Missing from Residential and Foster Care: Linking Biographies and Contexts. *British Journal of Social Work*, 30, 211-225.

Heger, P. *Zkušenosti adoptivních rodičů odjinud*. Praha, FOD, 1994.

Matějček, Zdeněk – Koluchová, Jarmila et. al. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002.

Matějček, Zdeněk - Kovařík, Jiří - Bubleová, Věduna (1996). Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace II. část: Děti z náhradní rodinné péče. *Československá psychologie*, 40, 1, 14-27.

Matějček, Zdeněk – Bubleová, Věduna – Kovařík, Jiří (1996). Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace III. část. Děti z nechtěného těhotenství, děti z dětských domovů a děti z náhradní rodinné péče v dlouhodobém sledování. *Československá psychologie*, 40, 2, 81-94.

Matějček, Zdeněk (1996). Teoretická úvaha nad pozdními následky psychické deprivace a subdeprivace. *Československá psychologie*, 40, 5, 369-375.

Marhounová, L., Stýblová, M. *Osvojené dítě*. Praha, 1997.

Matoušek, O. *Ústavní péče*. Praha, Slon, 1999.

Reitz, M., Watson, K.W. *Adoption and the Family System*. New York, Guilford Press, 1992.

Shoffield G., Beek M. (2005). Risk and Resilience in Long-Term Foster-Care. *British Journal of Social Work*, 35, 1283-1301.

Schoolerová, Jayne. E. *Adopce, vztah založený na slibu*. Brno: Návrat, 2002.

Wilson K., Petrie S., Sinclair I. (2003). A Kind of Loving: A Model of Effective Foster Care. *British Journal of Social Work*, 33, 991-1003.

Periodika:

Průvodce náhradní rodinnou péčí. Sdružení pěstounských rodin. Brno.

Nebyť sám. Návrat. Slovenská republika.

Další zdroje informací:

www.nahradnirodina.cz, www.natama.cz, www.adopce.com, www.pestouni.cz, www.triada-centrum.cz, www.rozumacit.cz, www.openfamily.cz, www.pestounskapece.cz, www.navrat.sk, www.ifco.info, www.vzd.cz, www.anrcr.cz